

ГАРЧИГ

<i>НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА</i>	3
1.1. <i>Төслийн ерөнхий мэдээлэл</i>	3
1.2. <i>Уурхайн ажиллах горим</i>	4
1.3. <i>Ашиглалтын систем</i>	4
1.4. <i>Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил</i>	5
1.5. <i>Уурхайн тээвэр</i>	6
1.6. <i>Овоолгын аж ахуй</i>	6
1.7. <i>Баяжуулах үйлдвэр</i>	7
1.8. <i>Цахилгаан, дулаан, усан хангамж</i>	7
1.9. <i>Уурхайн бүтэц бүрэлдэхүүн</i>	7
1.10. <i>Тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөө</i>	9
<i>ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ- ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА</i>	10
<i>ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ</i>	11
<i>ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ</i>	15
4.1. <i>Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө</i>	16
4.2. <i>Уурхайн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө</i>	18
4.3. <i>Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө</i>	18
4.4. <i>Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө</i>	18
4.5. <i>Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө</i>	19
4.6. <i>Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө</i>	19
4.7. <i>Хог, хаягдлын менежментийн арга хэмжээний зардал</i>	20
4.8. <i>Тухайн жилийн орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр</i>	21
4.9. <i>Удирдлага зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөө</i>	22
4.10. <i>Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь</i>	22

ХҮСНЭГТИЙН ГАРЧИГ

Хүснэгт 1. Уурхайн ажиллах горим.....	4
Хүснэгт 2. Ашиглалтын системийн элемент.....	5
Хүснэгт 3. Ил уурхайн үндсэн хэмжээсүүд.....	5
Хүснэгт 4. Тэсэлгээний аюулгүйн зай тооцоо.....	6
Хүснэгт 5. Тэсэлгээний материал, хэрэгслийн жилийн хэрэгцээ.....	6
Хүснэгт 6. Ачааны автомашины техникийн үзүүлэлтүүд	6
Хүснэгт 7. Ангилан ялгах хэсгийн ажиллах хүчний тооцоо	9
Хүснэгт 8. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь.....	11
Хүснэгт 9. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь.....	13
Хүснэгт 10. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал.....	16
Хүснэгт 11. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	18
Хүснэгт 12. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
Хүснэгт 13. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
Хүснэгт 14. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	19
Хүснэгт 15. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	19
Хүснэгт 16. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 17. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	21
Хүснэгт 18. Удирдлага зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөө	22
Хүснэгт 19. Төслийн төлөвлөлт, биелэлтийг тайлагнах хуваарь	22

ЗУРГИЙН ГАРЧИГ

Зураг 1. Төсөл хэрэгжих талбайн байршил.....	3
--	---

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Төслийн нэр: “Асгат-Уул” нэртэй шохойн чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл

Төсөл хэрэгжүүлэгч: “СИ БИ ЗИ” ХХК. Хаяг: Дархан-Уул аймаг, Дархан сум, 6-р баг, 65-р байр-өөрийн байр. Утас: 9905-3180

Төсөл хэрэгжүүлэх талбайн байршил: Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумын нутаг, “Силикат” ХХК-ны төв байрнаас зүүн хойд зүгт 10 км зайд дэд бүтэц зам харилцаа сайн хөгжсөн дүүрэгт оршдог.

Талбайн солбицлууд:

1. 49° 27' 01.93" 106° 03' 11.24"
2. 49° 27' 01.93" 106° 02' 41.23"
3. 49° 27' 16.93" 106° 02' 41.23"
4. 49° 27' 16.93" 106° 03' 11.24"

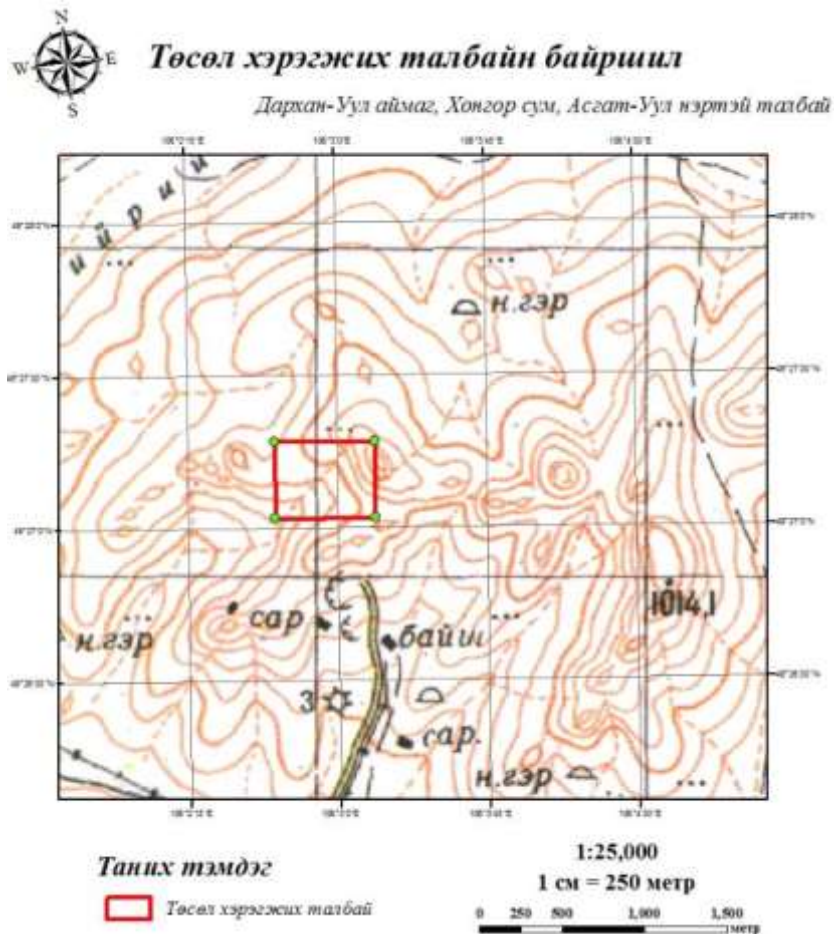
Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын хууль эрх зүйн хүчинтэй баримтуудын жагсаалт:

Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ

- ✓ Улсын бүртгэлийн дугаар: 1911013037
- ✓ Регистрийн дугаар: 2076624
- ✓ Улсад бүртгүүлсэн: 2010.06.24

Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл

- ✓ Дугаар: MV-007746
- ✓ Олгосон огноо: 2007.01.29

Зураг 1. Төсөл хэрэгжих талбайн байршил

1.2. Уурхайн ажиллах горим.

Уурхайн ажиллах горимыг уурхайн жилийн хүчин чадалтай нь уялдуулан дараах байдлаар сонгов.

Уурхай нь жилд 47100 тн шохойн чулуу олборлоно. Иймд шохойн чулуу олборлолтын ажлыг улирлын чанартай гүйцэтгэхээр тооцоолов. Уурхайн ажиллах горим нь дараах байдлаар илэрхийлэгдэнэ.

УУРХАЙ НЬ: ХӨРС ХУУЛАЛТ ► ӨРӨМДЛӨГ ТЭСЭЛГЭЭ ► ШОХОЙН ЧУЛУУ ОЛБОРЛОЛТ ► БЭЛЭН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙГ ХЭРЭГЛЭГЧДЭД АЧИЖ НИЙЛҮҮЛЭХ гэсэн технологийн үндсэн горимын дагуу ажиллана.

Уурхай нь жил бүрийн 4 дугаар сарын 01-нээс 10 дугаар сар дуустал шохойн чулуу олборлох ажил явагдах бөгөөд уулын ажил бусад үйл ажиллагаа нь /техник, тоног төхөөрөмж/ дараах байдлаар явагдана:

Хүснэгт 1. Уурхайн ажиллах горим

№	Үндсэн ажиллагаа	Хэмжих нэгж	Үзүүлэлт
1	Үйлдвэрлэлийн бэлтгэл ажил	Хоног	15 (4.01-4.15)
2	Шохойн чулуу олборлон боловсруулах ажиллагаа	Сар	6 (4.15-10.31)
3	Хуанлийн өдөр	Хоног	214
4	Амралтын өдөр	Хоног	60
5	Цаг агаарын хүндрэл	Хоног	14
6	Засвар үйлчилгээ	Хоног	10
7	Жилд ажиллах хоног	Хоног	130
8	Жилд ажиллах цаг	Цаг	1040
9	Хоногт ажиллах ээлж	Ээлж	1
10	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	Цаг	8
11	Цаг ашиглалтын коэффициент	-	0.85
12	Жилд ажиллах цэвэр цаг	Цаг	884

Энд ажлын үргэлжлэх хугацаанд тохиолдох албан ёсны амралт, баяр ёслолын өдрүүдийг тооцон хөрс хуулалтын ажил, олборлолт ажиллах хугацаа 130 өдөр гэж тооцоолсон болно.

1.3. Ашиглалтын систем

Ашиглалтын системийн сонголт: Ордын хэмжээнд хуулах хөрсний хэмжээ бага, дундаж хэмжээ нь 1-2м байх бөгөөд үүнээс шимт хөрсний зузаан нь 0.2 м болно.

Хөрс, ашигт малтмалын харьцаа, уурхайн сонгосон параметруудаар байгуулсан загварын дагуу хөрс хуулалтын дундаж коэффициент нь ТЭЗҮ-д тусгаснаар үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоогоор $0.24 \text{ м}^3/\text{тн}$ ба эхний 10 жилийн ашиглалтаар $0.27 \text{ м}^3/\text{тн}$ байна.

Асгат уулын шохойн чулууны ордын ашигт малтмалын бат бэхийн коэффициент $f=7$, нягт нь $2.5 \text{ тн}/\text{м}^3$. Иймд өрөмдлөг тэсэлгээтэй, экскаватор, автосамосвалын хослол бүхий гадаад тээвэртэй ашиглалтын систем сонгож авлаа.

Ашиглалтын явцад хоосон чулуулгийг гадаад овоолгодбуулгах бөгөөд уг овоолгыг уурхайн хүрээний гадна, ашиглалтын лицензийн хүрээн дотор байгуулна. Цаашид уурхай гүнзгийрэх тул дотоод овоолго хийх боломжгүй.

Ашиглалтын системийн элементүүд: Уурхайн хүчин чадал, ажиллах тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлтүүд, ажлын горим зэргээс хамааруулж ашиглалтын системийн элементүүдийг дараах байдлаар тооцоолон сонгов.

Хүснэгт 2. Ашиглалтын системийн элемент

№	Үндсэн хэмжигдэхүүнүүд	Хэмжих нэгж	Тоон үзүүлэлт
1	Шохойн чулуу олборлолтын ажлын доголын өндөр	м	5
2	Хөрс хуулалтын ажлын доголын өндөр: өнгөн хөрс хуулалтын үед үндсэн хөрс хуулалтын үед	м м	0.2 1-2
3	Шохойн чулуу олборлолтын ажлын доголын налуугийн өнцөг	Град	65
4	Хөрс хуулалтын ажлын доголын налуугийн өнцөг: ажлын	Град	65
5	Экскаваторын орлын өргөн	м	13
6	Экскаваторын ажлын фронтын урт	м	23
7	Авто замын налуу	%	80
8	Авто замын өргөн	м	6
9	Ажлын талбайн өргөн	м	20

Ил уурхайн үндсэн хэмжээсүүд: Хүдрийн биет, ордын уул техникийн үндсэн нөхцөл зэргийг харгалзан байгуулсан ил уурхайн үндсэн хэмжээсүүдийг тодорхойлон дараах хүснэгтэнд харуулав.

Хүснэгт 3. Ил уурхайн үндсэн хэмжээсүүд

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ
Ил уурхайн гүн	м	884м түвшин хүртэл
Ил уурхайн хажуу ханын өнцөг	градус	65
Хөрс хуулалтын доголын өндөр	м	1.5
Хүдэр олборлолтын доголын өндөр	м	5-8
Мөргөцгийн налуугийн өндөр	градус	65
Ажлын бус доголын аюулгүй бермийн өргөн	м	2
Ил уурхайн жилийн хүчин чадал	Мян/тн	41.1
Хоногийн / ээлжийн хүчин чадал	тн	411/411

Дээрхи авсан хэмжигдэхүүнүүдийг тусгасан дэвсгэр болон босоо, хөндлөн зүсэлт зургууд дээр ил уурхайг байгуулж ил уурхайн хил хязгаар дотор уулын цул, хүдэр болон хөрс хуулалтын хэмжээг тодорхойлов.

Хөрсний доголын налууг чулуулгийн физик механик шинж чанар, доголын өндрөөс хамааруулан уурхайн хажуу ханад 65° байхаар сонгов.

1.4. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил

Өрөмдлөг тэсэлгээний ажлыг тэсэлгээний ажил үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий сервис компанитай байгуулсан гэрээний дагуу гүйцэтгүүлнэ.

Тэсэлгээний ажлын үеийн аюулгүйн бүсийн тооцоо

Тэсэлгээний ажлын аюулгүйн зайг дараах 4 нөхцөлөөр тооцно.

- ✓ Тэсрэлтээр шидэгдэх аюулгүй бүсийн зай
- ✓ Чичирхийллийн үйлчилгээний аюулгүй бүсийн зай
- ✓ Агаарын цохих долгионы аюулгүй бүсийн зай
- ✓ Тэсрэлтээр үүсэх хий, тоосны тархалтын бүсийн зай

Хүснэгт 4. Тэсэлгээний аюулгүйн зай тооцоо

№	Аюулгүй бүсийн зай	Нэгж	Зай
1	Чулуулаг шидэгдэх аюулгүй бүсийн зай /ажиллагсад/	м	400
2	Чулуулаг шидэгдэх аюулгүй бүсийн зай / машин механизмд/	м	200
3	Чирхийллийн үйлчилгээний аюулгүй бүсийн зай	м	200
4	Агаарын цохих долгионы аюулгүй бүсийн зай /ажиллагсад/	м	500
5	Агаарын цохих долгионы аюулгүй бүсийн зай /барилга байгууламжид/	м	400
6	Тэсрэлтээр үүсэх хийн тоосны тархалтын бүсийн зай	м	600

Хүснэгт 5. Тэсэлгээний материал, хэрэгслийн жилийн хэрэгцээ

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Жилд хэрэглэх тэсрэх бодисын хэмжээ	тонн	10.4
3	Цочир дамжуулах шижим /ДША/	мян.м	3000
4	Тэслүүр /КД/	ш	30
5	Удаашруулагч /КЗДШ/-/РП/	ш	20
6	Гал дамжуулах шижим /ОША/	м	50
7	Өдөөгч	ш	

1.5. Уурхайн тээвэр

Тээврийн тоног төхөөрөмжийг экскавацийн төхөөрөмжинд уялдуулан сонгодог. Уурхайн уулын ажлын хэмжээ бага зэргийг харгалзан үзэж 10 тн –ийн даацтай ачааны авто машиныг сонгов.

Иймд манай улсын зах зээлд олдоц сайтай БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн Yui Jing ачааны авто машиныг сонгон бүтээлийн тооцоог хийж гүйцэтгэлээ.

Хүснэгт 6. Ачааны автомашины техникийн үзүүлэлтүүд

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Загвар		Yui Jing
2	Дугуйны томъёо		4x2
3	Даац	тн	10
4	Тэшний эзэлхүүн	м ³	6
5	Хөдөлгөөний тах хурд	Км/ц	55
6	Хөдөлгүүрийн чадал	М.х	266
7	Их биенийн хэмжээс	мм	8127x2496x3150
8	Шатахуун зарцуулалт	100км	25

Уурхайн гадаад тээвэр:

“Си Би Зи” ХХК нь шохойн чулуугаа уурхайн аман дээрээс борлуулах бөгөөд мөн “Силикат” ХК нь хүдрийг өөрийн тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэж авч явах юм.

1.6. Овоолгын аж ахуй

Овоолгын талбайн байриил: Асгат уулын шохойн чулууны ордын уулын ажил нийт талбайн хэмжээгээр өрнөх тул тээвэргүй ашиглалтын систем хэрэглэх боломжгүй, өөрөөр хэлбэл дотоод овоолго байгуулах нөхцөл бүрэлдэхгүй буюу ашиглагдсан хоосон орон зайнд байнга уулын ажил явагдана. Иймээс хөрс хуулалтанд тээвэртэй ашиглалтын систем хэрэглэх бөгөөд хөрсийг гадаад овоолгод буулгана.

Хөрсний овоолгыг уурхайн баруун хойд талд, газрын гадаргын хамгийн нам дор газар байгуулах нь хамгийн оновчтой хувилбар болно.

Овоолгын үндсэн параметрууд: Хөрсний хэмжээ ойролцоогоор 375,600.0 м³(20% сийрэгжинэ гэж үзэв) болно. овоолгын талбай 1.5 га газар эзэлнэ.

Овоолго байгуулах талбай нь налуу хонхор газар юм. Овоолгын ерөнхий налууугийн өнцгөөс хамааруулан 32⁰ байхаар тооцсон болно.

1.7.Баяжуулах үйлдвэр

“Си Би Зи” ХХК нь шохойн чулуугаа уурхайн аман дээрээс “Силикат” ХК-д борлуулах бөгөөд боловсруулах болон баяжуулах үйл ажиллагаа явуулахгүй болно.

1.8.Цахилгаан, дулаан, усан хангамж

Цахилгаан хангамж

Ил уурхайн хувьд цахилгааны тэжээлээр ажиллах уулын үндсэн тоног төхөөрөмжөөс ганцхан өрмийн машин байх бөгөөд бусад нь бүгд дизель хөдөлгүүрээр ажиллана. Үүнээс гадна уурхайн тосгон, засварын хэсэг зэрэг хэрэглэгчид 0.4 кВ-ын цахилгаан эрчим хүчээр хангагдана.

Уурхайн цахилгаан хангамжийг 110/6 кВ-ын Бурхант дэд станцын яч№10-ын “Мөнх болор эрдэнэ” ХХК-ийн эзэмшлийн агаарын шугамын 3-р тулгуураас салбарлуулан 0.3 км агаарын шугам, 400 кВА 6/0.4 кВ-ын дэд станц барьж байгуулан шийдвэрлэсэн байна.

Усан хангамж

Уурхай нь технологийн усны хэрэгцээ байхгүй бөгөөд ахуйн хэрэгцээний усыг “Силикат” ХХК-ын гүний худгаас зөөврөөр хангана. Нэг хүний хоногийн хэрэгцээний усыг Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07-р сарын 30-ны өдрийн А/301 дугаар тушаалыг үндэслэн 45 л-ээр, зам талбай услах тоос дарах ажилд 7 хоногт 3 удаа /нэг удаагийн усалгаагаар 2тн/ гэж тооцлоо.

Дулаан хангамж

Уурхайн жилийн ажлын үргэлжлэх хугацаа дулааны улиралд 130 хоног тул захиргаа аж ахуйн байр, ажилчдын амрах байр зэргийг шаардлагатай үед ердийн галлагаагаар дулаан хангамжийн асуудлыг шийдвэрлэнэ.

1.9.Уурхайн бүтэц бүрэлдэхүүн

Уурхайн бүтэц бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт

Ил аргаар шохойн чулуу олборлох “Асгат-Уул” уурхай нь хүчин чадлын хувьд бага, ажиллах хугацаа нь улирлын чанартай, Дархан хоттой ойр орших учир ажилчид бүгд байрлаж ажиллах шаардлагагүй юм. Одоогийн байдлаар уурхай дээр харуулын байр, захиргаа аж ахуйн байр, цайны газар зэргийг гэр болон тусгай тохижуулсан контейнер ашиглан барьж байгуулсан байна. Харин халуун усны байр, ажилчдын амрах байр, засварын газар зэргийг нэмж барьж байгуулахаар төлөвлөлөө.

Уурхайн бүрэлдэхүүнд:

- ✓ Хөрс хуулах, шохойн чулуу олборлох ил уурхай, хөрсний овоолго
- ✓ Шохойн чулуу бутлах, ангиалан ялгах төхөөрөмж түүний дэргэдэх түр овоолго
- ✓ Захиргаа, үйлчилгээний байрууд
- ✓ Цахилгаан хангамж / цахилгаан станц /
- ✓ Засварын газар /токарь/
- ✓ Хоолны газар /Вагончик/
- ✓ Материалын агуулах
- ✓ Уурхай орчмын замууд (уурхайн эзэмшлийн талбайн хүрээнд орших) зэрэг объектууд багтана.

Ил уурхай

Уурхайн талбайг ашиглалтанд бэлтгэх ажлууд (зам байгуулах, засах г.м) өрөмдлөг тэсэлгээ, хөрс хуулах, дайрга олборлох болон хөрсний овоолго байгуулах зэрэг ажлууд явагдана.

Компаний нийт эзэмшлийн талбайн хүрээнд хүдэр ангилан ялгах, боловсруулах болон бусад туслах объектууд бүгд байршина.

Ил уурхайн бүрэлдэхүүнд:

- ✓ Хөрс хуулалт хийн шохойн чулуу олборлох уурхай
- ✓ Хөрсний овоолго
- ✓ Шимт хөрсний овоолго
- ✓ Уурхайн дотоод зам
- ✓ Өрөмдлөг тэсэлгээний ажилтай холбоотой ажилбарууд хамаарагдана.

Уурхайг ашиглаж дууссан тохиолдолд уурхайн хүрээг тойруулан тусгай төслийн дагуу хамгаалалтын далан байгуулж, анхааруулах тэмдэг байрлуулах ба бусад холбогдох арга хэмжээг авна. Энэ нь ашиглалт дуусах үед төлөвлөсөн нэмэлт зардлаар шийдэгдэнэ.

Захиргаа үйлчилгээний газар

Захиргаа үйлчилгээний объектуудад уурхайн удирдлагуудын контор (ажлын өрөө), наряд - даалгавар авах өрөө, ажилчдын хувцас солих, амрах, усанд орох байр зэрэг газрууд орно.

Эдгээр байгууламжуудыг өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын аюулгүйн зөвшөөрөгдсөн бүсийн гадна барьж байгуулна.

Уурхайн засвар техникийн үйлчилгээ ба агуулахын аж ахуй

Уурхайн техник тоног төхөөрөмж, цахилгаан багаж төхөөрөмж зэргийг засварлах, хэвийн ажиллагааг хангах зорилгоор засварын газар байгуулна. Засварын газрыг дараах төхөөрөмжүүдээр тоноглоно:

- ✓ Токарь, өрмийн цахилгаан машин
- ✓ Өргөх төхөөрөмж, слесарийн бусад багажууд
- ✓ Гагнуурын зориулалтын талбай бусад багажууд

Эдгээр төхөөрөмжүүдийг засварын газарт байрлуулах бөгөөд дэргэд нь автомашин, бульдозер, утгуурт ачигч зэргийн засвар хийх боломжтой зориулалтын зарим тоног төхөөрөмжөөр тоногдосон задгай талбай байгуулна. Сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн түр агуулахыг 5-10 тн-ийн багтаамжтай контейнер ашиглан байгуулна. Том хэмжээний тоног төхөөрөмж, машин механизмд зориулж, саравч бүхий задгай агуулах байгуулна.

Уурхай нь Дархан хотод ойр байрлах учир шатах тослох материалын агуулах шаардлагагүй 2.5 тн багтаамжтай түлшний машинаар үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийн түлшний хэрэгцээг хангана.

Удирдлага зохион байгуулалт

Уурхай нь өдрийн 8 цагаар, нэг ээлжээр ажиллана. Ангилян ялгах хэсгийн ажиллах хүчний тооцоог дараах хүснэгтэд харууллаа.

Хүснэгт 7. Ангилян ялгах хэсгийн ажиллах хүчний тооцоо

№	Ажиллах хүч	Уурхайд ажиллах орон тоо
Уурхайн инженер техникийн ажилчин		5
1	Уурхайн дарга	1
2	Ерөнхий инженер	1
3	Уулын инженер	1
4	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын инженер	1
5	Байгаль орчны мэргэжилтэн	1
Ил уурхайн ажилчид		4
2	Утгуурт ачигч оператор	1
3	Экскаваторын оператор	1
5	Автосамосвалын оператор	2
Ангилян ялгах хэсгийн ажилчид		3
1	Ангилян ялгах оператор	1
2	Гагнуурчин, засварчин	1
3	Цахилгаанчин	1
Захиргаа аж ахуйн ажилчид		9
1	Нягтлан	1
4	Ахлах тогооч	1
5	Туслах тогооч	1
6	Туслах ажилчин	1
7	Жолооч	3
8	Харуул	2
Нийт		21

1.10. Тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөө

2024 онд явагдах уулын ажил

Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааг 2024 онд ордоос 4.73 мян.м³ хөрс хуулж, 47.1 мян.тн шохойн чулуу олборлож, 40.0 мян.тн бүтээгдэхүүн гаргахаар төлөвлөж байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Физик газар зүй, байршил

Орд газар нь засаг захиргааны хувьд Дархан-Уул аймгийн Дархан сумын үйлдвэрийн районд байрлах “Силикат” ХХК-ны төв байрнаас зүүн хойд зүгт 10 км зайд дэд бүтэц зам харилцаа сайн хөгжсөн дүүрэгт оршдог.

Асгат уулын шохойн чулууны орд нь газар зүйн мужлалын хувьд Хангай Хэнтийн уулархаг системийн уулс хоорондох завсрын нам дор газарт байрладаг.

Нутгийн хамгийн өндөр цэг нь далайн түвшингээс дээш 800-1214м, харьцангуй өндөршил 200- 400м-т хэлбэлзэх бөгөөд Загт-Өндөр уул - 1007м, Баянтхан уул - 1021 м, Бууралт уул - 1007м, хамгийн нам дор газар нь Хараа гол юм. Түүний өндөржилт нь далайн түвшинээс дээш 694-700м өргөгдсөн байна.

Хараа гол нь хамгийн өргөн хэсэгтээ 20-25м, дундаж гүн нь 0.8-2.0 м, урсгалын дундаж хурд 0.7м/сек байна. Хур бороо элбэгтэй үед Хараа голын усны түвшин 1.0м хүртэл нэмэгдэнэ.

Уур амьсгалын хувьд

Асгат уулын шохойн чулууны орд нь байгаль цаг уурын хувьд хоногийн температурын хэлбэлзэл ихтэй эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай бүс нутагт багтдаг.

Зуны улиралд чийглэг уур амьсгалтай. Жилдээ дунджаар 270мм хур тунадас унадаг бөгөөд түүний 70% нь дулааны улиралд хамаарна. Зуны улиралд агаарын хамгийн их температур +30°C, цаг уурын өөрчлөлттэй үед +40°C, хааяа +45°C хүрдэг.

Өвлийн улиралд хүйтэн, хуурай уур амьсгалтай. Хүйтний улиралд агаарыг температур нь -35°C- 42°C хүфтэл буурна. Цаг уурын өөрчлөлттэй холбогдон зарим үед -45°C хүрдэг. Өвлийн улиралд жилийн хур тунадасны 30% нь унадаг. Хөрсний хөлдөлт 2.5-3.0м гүнд хүрдэг.

Эдийн засгийн байдал

Асгат уулын шохойн чулууны орд нь Дархан-Уул аймгийн Хонгор сумын нутагт оршдог.

Зуу гаруй мянган хүн амтай Дархан-Уул аймагт социализмын үед цемент, шохой, керамзит, эрдэс хөвөн, силикат, тоосго үйлдвэрлэх барилгын материалын олон үйлдвэрүүд баригдсанаас одоогийн байдлаар зөвхөн “Эрэл” цементийн үйлдвэр, “Силикат” ХК-ний шохойн үйлдвэр ажиллаж байна.

Эрчим хүчний үйлдвэрүүдээс Дарханы дулааны цахилгаан станц, Цахилгаан шугам сүлжээ, Шарын голын нүүрсний уурхай, хөнгөн хүнсний үйлдвэрээс Нэхий эдлэлийн үйлдвэр, Мах комбинат, Хүнсний комбинат, Гурил тэжээлийн үйлдвэр, мөн түүнчлэн УБТЗ-н Дархан өртөө, Улаанбаатар-Дарханыг холбосон авто зам, холбоо, сургууль, цэцэрлэг, банк санхүүгийн олон арван байгууллагууд зах зээлийн өнөөгийн үед эрч хүчээ аван ажиллаж байна. Ийм учраас Асгат уулын шохойн чулууны орд газар нь нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн таатай орчин бүрдсэн зах зээлтэйгээ ойрхон, дэд бүтэц сайн хөгжсөн нутагт оршдог.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Төслийн тодорхойлолт, технологийн шийдэл, байгаль орчны төлөв байдлын суурь үнэлгээ, экспертүүдийн газар дээр нь очиж хийсэн судалгаа зэрэгт тулгуурлаж “СИ БИ ЗИ” ХХК-ийн шохойн чулуу олборлох үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын болзошгүй болон голлох нөлөөллийн үнэлгээг хийв. Ингэхдээ Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай Монгол улсын хууль, Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамнаас боловсруулсан аргачлал, НҮБ-ын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссоос гаргасан магадлан жагсаах болон матрицын арга, Баттелл системийн үнэлгээ зэргийг ашиглав.

Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа нь байгаль орчинд болон нийгэм, эдийн засагт хэрхэн нөлөөлөх, эдгээр нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, түүний эрчимшил зэргийг тодруулахын тулд байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний ажилд магадлан жагсаах аргыг (checklist) өргөн ашигладаг байна. Энэ талаар Дэлхийн банк, НҮБ-ын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссоос боловсруулсан аргачлалуудад тодорхой дурдсан байна. Гэвч Монгол орны экосистемийн өвөрмөц нөхцөл, үйлдвэрлэлийн онцлог зэргийг харгалзан энэхүү жагсаалтыг ашигласан болно.

Шохойн чулууны ордын байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээнд доорх магадлан жагсаах аргыг хэрэглэсэн дүнг доор өгүүлэв. (Хүснэгт 9).

Хүснэгт 8. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Гадаргын усны урсацын өөрчлөлт		x		x			x			x
Гадаргын усны чанарын өөрчлөлт		x		x			x		x	
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	x				x		x	x		
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x		x	x		
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт	x				x		x	x		
Зэрлэг амьтдын орон зай	x			x			x			x
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт		x	x	x						x
2. Байгалийн нооц, ашиглалт										
Газрын гадаргын нооц баялаг	x				x		x			
Бэлчээрийн байдал		x		x		x				x
Эрдэс түүхий эдийн нооц	x				x		x	x		
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Ундны усны чанар, хэмжээ		x		x			x			x
Урсгал усны хэрэгцээ										
Агаарын бохирдол	x			x			x			x

Хөрсний эвдрэл, бохирдол	x			x			x			x
Дуу чимээ, шуугианы нөлөөлөл	x			x			x			x
4. Байгалийн өнгө төрх, түүхи соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх	x				x		x		x	
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	x				x		x		x	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх										
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх										
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх										
5. Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	x			x					x	
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	x			x			x	x		
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	x			x					x	
Ажлын байр нэмэгдэх	x									x
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	x			x					x	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		x		x						x
6. Бусад нөлөөлөл										
Шороон зам харилцаа, уурхайн машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж хөрс эвдрэх	x				x		x		x	
Ахуйн бохир ус, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж, хөрс, ба грунтын усыг бохирдуулах	x						x			x
Ахуйн хаягдал, хогийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавьж үржих	x			x		x				x
Хүчтэй салхи, уруйн үер	x			x			x	x		
Дүн	20	6	1	16	8	2	18	6	7	12

Болзоошгүй шууд нөлөөлөл:

Хөрс хуулах, шохойн чулуу олборлох, зам гаргах үед хөрсний эвдрэл үүсэх, түүнд өртсөн ургамлан нөмрөг, биологийн төрөл зүйл устгах, суларсан хөрс шорооноос агаарын бохирдол үүсэх

- ✓ Байгалийн хүчин зүйлсээс шалтгаалан хүчтэй салхи, газар хөдлөл, үер зэрэг байгалийн гамшиг бий болох
- ✓ Усны нөөц тодорхой хэмжээгээр хомсдох
- ✓ Ажиллагсдын хайнга ажиллагаанаас гал түймэр гарах
- ✓ Хатуу, шингэн хаягдлыг тогтоосон хугацаанд зайлуулаагүйгээс орчин бохирдох
- ✓ Шатах, тослох материал асгарснаас орчин бохирдох
- ✓ Шатах, тослох материалын ууршилтаас агаарын бохирдол үүсэх
- ✓ Уурхайн машин техникийн хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэх

Болзошгүй шууд бус нөлөөлөл

- ✓ Шохойн чулуу олборлолтоос бичил биетэн, биологийн төрөл зүйлд нөлөөлөх
- ✓ Хөрс хуулалт болон олборлолтоос шалтгаалан хөрсний үржил шим алдагдах

Урт хугацааны нөлөөлөл

- ✓ Шохойн чулуу олборлолтоос үүдэн гарах урт хугацааны нөлөөлөл нь хөрсний эвдрэл, ургамалан нөмрөг устгах зэрэг асуудал болно. Иймд нөхөн сэргээлтийн ажлыг чанартай хийх шаардлагатай.

Богино хугацааны нөлөөлөл:

Орчны дуу чимээ ихсэх, агаарын бохирдол түр хугацаагаар үүсэх, ус хэрэглээнээс цэвэр усны нөөц богино хугацаанд өөрчлөгдөх зэрэг нөлөөлөл үүнд хамаарна.

Эрчимтэй нөлөөлөл:

Нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнгээс үзэхэд шохойн чулуу олборлолтын үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд эрчимтэй сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх үйл ажиллагаа нь шохойн чулууны орд газрын хөрсний эвдрэл, агаарын бохирдол юм.

Төслийн байршил шийдэлтэй холбоотой болзошгүй нөлөөлөл:

“СИ БИ ЗИ” ХХК-ийн шохойн чулуу олборлох үйл ажиллагааны үед уг уурхайн байршил, техник-технологийн шийдэл болон төсөл хэрэгжих үеийн байгаль орчны асуудлыг тусад нь авч үзэн магадлах жагсаалтанд түүний нөлөөллийн үр дагаврыг ”бага” “дунд” ”их” гэсэн утгуудын аль тохирохыг “х” гэж бөглөв.

Монгол орны нөхцөлд ил аргаар байгалийн эрдэс баялагийг олборлодог үйлдвэрүүдийн хувьд онц аюултай хүчтэй салхи, уруйн үер (хүчтэй аадар борооны дараах) зэрэг аюулт үзэгдэлд нэрвэгдэж болох талтай.

Шохойн чулуу олборлох үйл ажиллагаа нь хүн ам төвлөрсөн Дархан хотын захад, урсгал уснаас хол тул түүний байршлаас шууд шалтгаалах сөрөг нөлөөлөл төдий л их биш юм.

Хүснэгт 9. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь

Байгаль орчны асуудал	Нөлөөлөл байхгүй	Гол үр дагавар		
		бага	дунд	их
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудал				
Голын гольдролыг эвдэж, өөрчлөх	х			
Хүн амыг нүүлгэн шилжүүлэхтэй холбоотой асуудал	х			
Ой модыг огтлох, гэмтээх асуудал	х			
Түүх, дурсгалт газар, археологи-палеонтологийн олдворт газрыг эвдэхэд хүрэх	х			
Усан хангамж, ус хэрэглээний асуудлаар өөр байгууллагын үйл ажиллагаатай зөрчилдөх	х			
Булаг шандны усны горимд өөрчлөлт орох ба хатах, ширгэж үгүй болох аюултай эсэх	х			
2. Төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал				
Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанар нь тухайн орон нутагт нийцтэй эсэх, түүхий эдийг олзворлох, боловсруулах, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх болон орчны бохирдлын хяналтад сонгосон төхөөрөмж нь хир зэрэг зохимжтой			х	
Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх болон ажилтнуудыг тэсэлгээ, хорт хий, гал түймрээс хамгаалах асуудал хир зэрэг төлөвлөгдсөн			х	

Шохойн чулуу олборлох үед болон уурхайгаас гарах грунтн уснаас хамгаалах, хорт бодис, нэгдлээс хамгаалах асуудал хир нийцтэй тусгагдсан, үр ашигтай ажиллах явдал хир зэрэг зохимжтой	x			
Гидравлик даралттай усны цоргоор гарах булингартай усыг тунгаах, урсгал усны чанарыг хамгаалах, хянах асуудал	x			
Эрдсийг боловсруулах технологийн үйл ажиллагааны үед ус, агаар, хөрс, бохирдох, хатуу хог хаягдал болон их дуу чимээ гарах			x	
Тусгай анхаарал тавих шаардлагатай хорт хий, тоос, утаа гардаг эсэх		x		
Уурхайн үйл ажиллагааны үед гарах дуу чимээг багасгах талаар төрөлд тусгагдсан эсэх			x	
3. Барилга байгууламж барих, үйлдвэрлэлийн аюулгүй ажиллагаатай холбогдож гарах байгаль орчны асуудал				
Барилга байгууламж барих үед усны нөөц бохирдох байдал	x			
Барилга байгууламж барих үеийн болон барьсны дараах хөрсний элэгдэл эвдрэл			x	
Үйлдвэрлэлийн осол аваарь, хортой нөхцөл үүсэх, халдварт өвчин гарах нөхцөл		x		
4. Төсөл хэрэгжүүлэх үеийн байгаль орчны асуудал				
Төслийн үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанарын талаарх төлөвлөгөө, санхүүжилт хир зэрэг бодитой, шаардлага хангасан эсэх				x
Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин болон аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилт бодитой эсэх			x	
Хөрсний эвдрэл элэгдлийг бууруулах, орчныг тохижуулах асуудал төлөвлөгөөнд хэрхэн тусгагдсан (хөрсжүүлэх, ургамал тарих, зүлэгжүүлэх, талбайн усалгаа)				x
Эрдэс баялгийг авч ашиглах зэргээс шалтгаалж хөрсөнд ус нэвчих, гүний ус бохирдох, улмаар хөрсний усны горимд эсрэгээр нөлөөлөх	x			
Газар ашиглалтанд хохирол учруулах, үйл ажиллагаа явуулах үед газар тэгшлэх, буцааж булаах ажлыг хамгийн бага байлгах нь бусад зорилгод ашигтай байж болох, хөрш зэргэлдээх газар ашиглалтанд гэмтэл учруулахгүй байх зэрэг асуудал төсөлд тусгагдсан эсэх			x	
Шуурхай хяналтын асуудал (төсөлд шуурхай хяналтын хугацаа, мөнгө зардал тусгагдсан эсэх)		x		
Уурхайд шохойн чулуу олборлохоос гадна бусад эрдэс олборлох ашиглах боломжийг авч үзсэн эсэх	x			
Төслийг хэрэгжүүлэх үеийн инженерийн болон санхүүгийн боломжийн талаарх асуудал				x
5. Төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуурууд (бодлогын чанартай асуудлууд)				
Төслийг хэрэгжүүлэх явцад байгалийн бусад нөөц баялагийг ашиглах боломжийг ашиглахгүй орхигдуулахгүй	x			
Төслийн техник технологийн шийдлийг техник эдийн засгийн хувьд олон хувилбараас авч үзэн аль болох оновчтой аргыг сонгосон эсэх асуудал		x		

Барилга байгууламж барих болон үйлдвэрлэлийн аюулгүй ажиллагаатай холбоотой асуудал:

“СИ БИ ЗИ” ХХК-ийн шохойн чулуу олборлох ажлын төслийн тодорхойлолтоос үзвэл зөвхөн дулааны улиралд бага хүчин чадалтай үйлдвэрлэл явуулж буй өнөөгийн нөхцөлд үйлдвэр, ахуйн барилга баригдахгүй ажээ. Цаашдаа үйлдвэрийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, ахуйн зориулалттай барилга барихаар бол газрын хөрсний элэгдлээс хамгаалах, орон нутгийн бут сөөг, олон наст ургамал тарих талаар анхаарах нь зүйтэй юм.

Шатах тослох материалыг хадгалах, ашиглах явцад үйлдвэрлэлийн осол аваараас сэргийлэх, аюулгүй ажиллагааны дүрмийг баримталж байх шаардлагатай болно. Мөн ахуйн хог хаягдалыг зөөх, далдлах, ариутгах зэрэг ажлыг тодорхой хуваарийн дагуу хийж байх шаардлагатай.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг бууруулах, арилгах, төсөл хэрэгжих орчинд үүсэж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг тогтмол хянах зорилготой. Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөгөөр дараахь арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг зорино.

Үүнд:

- ✓ Уурхайн үйл ажиллагаанд хамрагдаж байгаа талбайн хэмжээнд байгаль орчны хуулийн нийцлийг хангах,
- ✓ БОННҮнэлгээний заалтуудыг хэрэгжүүлэх,
- ✓ Байгаль орчны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хамаарал, хамрах хүрээг тодорхойлох,
- ✓ Уурхайн үйл ажиллагаанд оролцогч байгууллагуудын үйл ажиллагаандаа баримтлан хэрэгжүүлэх байгаль орчны асуудлыг шийдвэрлэх арга хэмжээг тодорхойлох,
- ✓ Орон нутагтай байгаль хамгаалах, дүйцүүлэн хамгаалах ажилд хамтран ажиллах,
- ✓ Талуудын оролцоог хангах, ОХШХ-т олон нийтийн оролцоог хамруулах, тайлагнах тогтолцоог сайжруулах,

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 10. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Агаар орчин									
1	Уурхай орчимд тоосжилт үүсэх	Уурхайн ам орчимд болон тээврийн гол замыг чийгшүүлэх, услах, дагтаршуулах	Уурхайн гол болон тээврийн зам	км	20.0	1.0	20.0 x 20 удаа = 400.0	Зуны хуурай улиралд 7 хоногт 2 удаа	MNS 4585:2007” “Гадаад орчны агаарын түгээмэл бохирдуулагчийн хүлцэх агууламж болон зөвшөөрөгдөх түвшин стандарт MNS 5916:2008
2		Жил бүрийн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу агаар, орчин дахь тоосны хэмжээг тодорхойлж байх	Уурхай орчим, тээврийн гол зам дагуу	ш	ОХШХ-ийн зардлаар			Жилд 2 удаа	
Гадаргын ба газрын доорхи усны нөөц									
1	Ашиглаж буй усны чанар муудах, хүрэлцээ бага байх	Ус ашиглах дүгнэлтийг жил бүрийн эхэнд гаргуулах	Уурхай	Үйл ажиллагааны зардлаас				Жил бүрийн эхэнд	Усны тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль “Усан орчны чанарын үзүүлэлт” MNS 4586:1998.
2		Ус ашигласны төлбөрийг цаг тухайд нь тогтмол хугацаанд төлөх		Үйл ажиллагааны зардлаас				Үйл ажиллагааны турш	
3		Унд, ахуйн хэрэглээний усанд тогтмол шинжилгээ хийлгэж байх	Гүний худаг	ш	50.0	2	100.0	Улиралд 1 удаа	
Хөрсөн бүрхэвч									
2	Уурхайн замын ачааллаас хөрс элэгдэж, эвдрэлд орох	Хүнд машин механизм явах замыг засаж сайжруулан, байгалийн хөрс бүхий замаар тээвэрлэлт аль болох бага хийх	Уурхай орчим, тээврийн гол зам дагуу						
Ургамлан нөмрөг									
1	Уурхайгаас олборлосон шохойн чулууг	Нөхөн сэргээлтэнд ашиглах хөрсний шимт хэсгийн овоолгыг стандартын дагуу	Шимт хөрс, овоолгын талбай		Ашиглалтын зардлаар			Ашиглалтын явцад	MNS 5916:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	ялгах, хоосон чулуулгийн овоолго үүсгэх зэрэг ажлын үед ургамал устах, дарагдах, талхлагдах зэргээр хамгийн их нөлөөлөлд өртөнө.	тусгайлан овоолж, салхинд хийсэхээс хамгаалах.							шимт хөрс хуулалт. Хадгалалт MNS5918:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн ерөнхий шаардлага
2		“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 100 ш мод тарих			Ашиглалтын зардлаас			10-р сард	БОННУ-ний тайлан
Амьтны аймаг									
1	Амьтны аймагт хохирол учруулах, тоо толгой хорогдох, идэш тэжээлийн хомсдол үүсэх	Мал амьтан өнгөрч гардаг хэсгүүдэд тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулах, Авто машины хурдыг тогтоосон хязгаарт байлгах	Үйл ажиллагааны турш		Ашиглалтын зардлаас			2024 онд	Амьтны тухай хууль: 6.1.3.амьтны хэвийн өсөлт үржилтийг хадгалах, тархац нутгийг хамгаалах, нүүдлийн замыг чөлөөтэй байлгах; 6.1.7.үйлдвэрлэл, аж ахуйн үйл ажиллагааны явцад амьтан устахаас урьдчилан сэргийлэх;
2024 оны байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний зардлын урьдчилсан дүн					500.0				

4.2. Уурхайн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 11. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Техникийн нөхөн сэргээлт	Уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсанаар 2024 онд нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэхгүй						MNS 5917:2008 “Уул уурхайн үйлдвэрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт” стандартууд
2	Биологийн нөхөн сэргээлт							
3	Татан буулгах, хаалтад бэлтгэх	-	-	-	-	-	-	-

4.3. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 12. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	“Ногоон Дархан” хөтөлбөрт оролцох	Дархан-Уул аймгийн БОАЖГ-тай хамтран сонгосон талбайд	100	Үйл ажиллагааны зардлаас		2024 онд	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөн

4.4. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 13. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2024 онд нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох арга хэмжээ төлөвлөгдөөгүй.							

4.5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 14. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Археологийн дурсгал	Уурхай орчимд археологийн дурсгал илрээгүй болно.						
2	Палеонтологийн дурсгал	Уурхай орчимд палеонтологийн дурсгал илрээгүй болно.						

4.6. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 15. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг	
1	Гал түймэр	Аваар устгах төлөвлөгөө боловсруулах	Уурхай	1	Үйл ажиллагааны зардлаас		2024 онд	Ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны нийтлэг дүрэм	
2	Тэсрэх бодис	Мэргэжлийн гэрээт байгууллагаар тэсэлгээний ажил гүйцэтгүүлэх	Тэсэлгээний ажлын үед		Ашиглалтын зардлаас				MNS 4223 : 1994 Тэсрэх бодис Техникийн шаардлага
		Тэсрэх бодисын тоо бүртгэлийг тогтмол хийх							
Тэсрэх бодисын үлдэгдэл, сав баглаа боодлыг гүйцэтгэгч компанитай гэрээ байгуулан аюулгүй болгох									
Нийт				500.0					

4.7.Хог, хаягдлын менежментийн арга хэмжээний зардал

Хүснэгт 16. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ахуйн	Хог хаягдлыг түр хадгалах цэгийг тохижуулах	Уурхай	ш	260.0	1	260.0	4-р сар	Хог хаягдлын тухай хууль
		Хог хаягдлын гэрээ байгуулж, тогтмол тээвэрлүүлэх	Уурхай	сар	30.0	8	240.0	4-10-р сар	
3	Аюултай	Тэсрэх бодисын сав баглаа боодлыг гүйцэтгэгч компанид хүлээлгэн өгөх	Уурхай	Ашиглалтын зардлаас			2024 онд		
Нийт					500.0				

4.8. Тухайн жилийн орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр

Хүснэгт 17. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт-шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Зардал, мян.төг/жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал
Агаарын чанар				
SO ₂ , NO ₂ , CO, Тоос,	Уурхайн амууд, гол зам, тосгон орчим 3 цэгт	Жилд 2 удаа, хавар, намар	200.0	MNS 4585:2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
Агаар бохирдуулагч бодисуудын ялгарлын хэмжээ	Ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгслүүд	Жилд 1 удаа	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардлаас	MNS 5013:2003 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин, утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5014:2003 Дизель хөдөлгүүртэй
Дуу шуугиан				
Дуу шуугиан, чичиргээ	Уурхайн талбай, тоног төхөөрөмж, ажлын байранд 3 цэгт	Жилд 2 удаа, хавар, намар	100.0	MNS4585:2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
	Авто тээврийн зам дагуу	Жилд 2 удаа, хавар, намар		MNS 5002:2000 Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагаа MNS4585:2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
Хөрсөн бүрхэвч				
Хөрсний нефть бүтээгдэхүүний бохирдол	Уурхайн гол зам, тосгон орчим 2 цэгт	Жилд 1 удаа	100.0	MNS 3473:1983 Газар. Газрын эдэлбэр. Газар ашиглалт. MNS 3297:1991 Хот суурин газрын хөрсний ариун Ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм хэмжээ
Усан орчин				
Унд ахуйн зориулалтаар ашиглах усны pH, TDS, нийт хатуулаг, исэлдэх чанар, Ca, Mg, Na, K, NH ₄ , нийт Fe, HCO ₃ , Cl, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , амт, үнэр, өнгө, тунгалаг чанар, эрдэжилт г.м	Уурхайн унд ахуйн хэрэглээний усыг авдаг худгаас	Жилд 1 удаа	100.0	MNS ISO 5667-1 : 2002 Усны чанар. Дээж авах 1-р хэсэг: Дээж авах хөтөлбөр боловсруулах заавар MNS ISO 5667-3 : 2019 Усны чанар. Дээж авах. 3-р хэсэг: Усны сорьцтой харьцах ба сорьцыг тогтворжуулах
Төслийг хэрэгжүүлэх эхний жилийн зардлын урьдчилсан дүн			500.0	

4.9. Удирдлага зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 18. Удирдлага зохион байгуулалтын менежментийн төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2024 он				
			4-5-р сар	6-8-р сар	9-10-р сар		
1	Уурхайн бэлтгэл ажлыг бүрэн хангах	Үйл ажиллагааны зардлаар				Уурхайн дарга	
2	УАТөлөвлөгөө болон БОМТ-г боловсруулан батлуулах	-				Ашиглалтын инженер, БО-ны мэргэжилтэн	
3	БОМТ-нд тусгасан ажлуудыг хэрэгжүүлэх	БОМТ-ний зардлаар				Байгаль орчны мэргэжилтэн	
4	Ажилчдыг ХХАА-ны хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Үйл ажиллагааны зардлаар				Уурхайн дарга	
Нийт							

4.10. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

Хүснэгт 19. Төслийн төлөвлөлт, биелэлтийг тайлагнах хуваарь

№	Ажлын нэр	Хэнд	Хариуцах эзэн	Хугацаа	Зардал
1	БОМТ-г боловсруулж, БОАЖЯ-аар батлуулан, цахим системээр албажуулах	Дархан-Уул аймгийн БОАЖГ, төслийн нөлөөллийн бүсийн иргэд	Уурхайн дарга, БО-ны мэргэжилтэн	I-III сард	500.0 мян.төг
2	БОМТайланг боловсруулж, цахим системд илгээх, аймгийн БОАЖГ-т тайлагнаж, дүгнүүлэх	Дархан-Уул аймгийн БОАЖГ, төслийн нөлөөллийн бүсийн иргэд	Уурхайн дарга, БО-ны мэргэжилтэн	X сард	

2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд 2.5 сая төгрөгийг төлөвлөж өглөө. Үүнд: Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардалд 0.5 сая төгрөг, хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээний зардалд 0.5 сая.төг, осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд 0.5 сая.төг, ОХШХ-т 0.5 сая төг, төслийн төлөвлөлт, биелэлтийг тайлагнах ажилд 0.5 сая.төг зарцуулахаар тооцсон болно.